

PATYČIOMS IR SMURTUI MOKYKLOJE - NE !

Pagrindinė patyčių priežastis yra ta, kad žmonės bijo parodyti savo tikrus jausmus ir bijodami kitų nepripažinimo imasi smurto – patyčių ir smurto mokyklose.

Specialistai siūlo smurtavimo priežasčių pirmiausia ieškoti šeimose.

Smurtas mokyklose neretai tampa tendencija — neprižiūrimi, dėmesio negaunantys, tėvams neįdomūs vaikai namuose taip besikaupiantį pyktį išlieja savais būdais. Dažniausiai paplitęs smurtas tarp vaikų. Tapti skriaudėju gali bet kuris vaikas, nesvarbu, koks būtų jo amžius, lytis ar kiek jis turėtų jėgos. Vaikai, kurie tyčiojasi iš kitų, gali būti ir neturtingi, ir pasiturintys, gali būti ir vyresni, ir jaunesni, gali būti ir stiprūs, ir silpni, nes ne visuomet tyčiojasi tik labai stiprūs vaikai.

Patyčių priežastys gali būti pačios įvairiausias:

- ✚ Vieni vaikai tyčiojasi iš kitų, nes mano, kad patyčios padarys juos „kietus“;
- ✚ Kiti tyčiojasi, nes nori jaustis stipresni;
- ✚ Vaikai gali tyčiotis ir dėl to, kad patys kadaise yra patyrę patyčias ir nori tokiu būdu atsilyginti;
- ✚ Galbūt tie, kurie tyčiojasi, tiesiog jaučiasi labai blogai ir taip elgdamiesi mėgina pasijusti geriau;
- ✚ Niekas besityčiojančių vaikų nepamoko, nepasako jiems, kad patyčios yra netinkamas ir labai nedraugiškas elgesys.

plačiau paskaitykite www.bepatyciu.lt

Svarbiausios patyčių savybės

- ✚ Patyčios apima tyčinius veiksmus;
- ✚ Šis elgesys yra pasikartojantis;
- ✚ Patyčių situacijoje yra psichologinė ar fizinė jėgos persvara.

Patyčių vietos

Patyčios gali vykti pačiose įvairiausiose vietose: ir mokyklose, ir kiemuose, ir namuose, ir visur kitur, kur vaikai susitinka ir bendrauja. Kiekybiškai daugiausia patyčių vyksta mokykloje. Patyčių situacijoje labai svarbūs stebėtojai. Mokykla yra labai palanki terpė turėti tokią stebėtojų auditoriją. Mokyklose patyčios vyksta pačiose įvairiausiose vietose. Tyčiojimasis vyksta tokiu metu ir tokioje vietoje, kuomet yra mažiausiai suaugusių priežiūros. Pavyzdžiui, daug patyčių vyksta pertraukų metu.

Vaidmenys patyčiose

Patyčių dalyviai gali būti skirtinguose vaidmenyse:

- ✚ **Auka** – asmuo, kuris patiria kitų vaikų patyčias.

✚ **Skriaudėjas** yra tam tikras lyderis, kuris dažniau pradeda, inicijuoja patyčias ir ieško palaikymo, stengiasi įtraukti kitus.

✚ **Aktyvus šalininkas** – asmuo, kuris palaiko patyčias, kuris prisijungia prie skriaudėjo (antrina jam), tačiau yra nelinkęs pirmas pradėti tyčiotis.

✚ **Šalininkas** – palaiko tyčiojimąsi, pritaria jam ir dalyvauja (tačiau ne taip aktyviai, kaip skriaudėjas ar šalininkas).

✚ **Pasyvus šalininkas** – pritaria patyčioms, tačiau neįsitraukia.

✚ **Neutralus stebėtojas** – tiktai stebi, kas vyksta. Stengiasi išlikti nuošalyje ir jeigu jo asmeniškai tai neliečia, stengiasi niekaip neįsivelti.

✚ **Galimas gynėjas** – nepritariantis patyčioms asmuo, kuris norėtų padėti aukai, bet nieko nedaro, greičiausiai bijodamas pats tapti patyčių objektu.

✚ **Aukos gynėjas** – asmuo, kuriam nepatinka patyčios ir kuris stengiasi padėti aukai apsiginti arba bando sustabdyti patį priekabiavimą. Tai irgi neretai yra lyderis, kuris gali išdrįsti pasipriešinti skriaudėjams.

Pirmasis mokinių vaidmenų schemą sudarė norvegų tyrinėtojas D. Olweus. Čia pateikiame *Cris Goldy* modifikuotą vaikų vaidmenų schemą:

Patyčių pasekmės

✚ Kenčiantys nuo patyčių, dažnai jaučiasi nesaugūs, išgyvena nerimą. Tai leidžia atsirasti kitiems sutrikimams – depresijai, nerimo sutrikimams ir pan.

✚ Nuolat susiduriantys su bendraamžių patyčiomis galvoja apie savižudybę. Tokios mintys rodo vaikams kylantį beviltiškumą, negalėjimą išspręsti patyčių situacijų ir didelį pagalbos poreikį.

✚ Patyčių pasekmė gali būti ir fiziniai negalavimai: galvos, pilvo, skausmai, pykinimas, miego, apetito sutrikimai.

✚ Dėl patyčių vengiama mokyklos, nelankomos pamokos. Taip pat gali prastėti vaiko dėmesingumas, jo pasiekimai.

✚ Vaikas, nuolatos patirdamas patyčias ir negalėdamas jų sustabdyti, išmoksta, kad jis yra bejėgis pakeisti situaciją, nuleidžia rankas ir nebesiima jokių veiksmų, kad save apgintų (įgytas bejėgiškumas). Būtent dėl to padėti vaikui gali būti labai sunku.

- ✚ Smurtinis reagavimas yra elgesys, kylantis iš beviltiškumo ir nežinojimo, kaip reaguoti. Tai parodo vaikų, kenčiančių nuo patyčių bejėgiškumą – vaikai nebemato kitų būdų sustabdyti patyčias.

Pasekmės skriaudėjams

Patyčios ilgainiui gali perraugti į kitokį agresyvų elgesį vyresniame amžiuje.

Pasekmės mokyklos psichologiniam klimatui

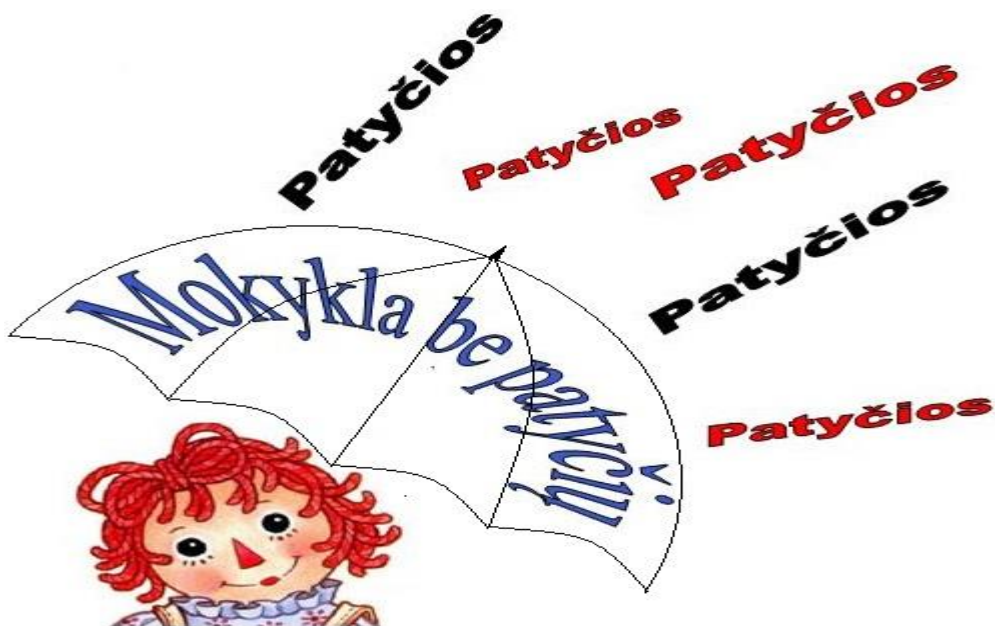
Mokykloje esant dažnoms patyčioms, mokiniai jaučiasi mažiau saugūs, mažiau patenkinti mokyklos gyvenimu. Be to patyčios veikia visus vaikus. Jei mokiniai mato, kad nereaguojama į tyčiojimąsi arba jam netgi pritariama, formuojasi nuostata, kad toks elgesys yra tinkamas. Ilgainiui tokia nuostata gali didinti patyčių mastą.

Tokioje situacijoje vertybių sistema iškreipiama: tolerancija, pagalba kitam, draugiškumas, pagarba tampa nevertinamu elgesiu. Tyčiojimasis tampa tokiu elgesiu, kuris leidžia vaikams tapti lyderiais, būti vertinamu ir gerbiamu.

Patyčių mokyklose mažinimo strategijos

- ✚ Pasakykite suaugusiems, kad iš jūsų (jūsų draugo) tyčiojamas;
- ✚ Drąsiai išsakykite nuomonę, kad patyčios yra netoleruojamos;
- ✚ Pripažinkite, kad tyčiotis gali ne tik vaikai, bet ir suaugusieji;
- ✚ Mokykloje surenkite susirinkimą, skirtą patyčių prevencijai;
- ✚ Stenkitės užtikrinti, kad vaikų aplinkoje, kur klesti patyčios, būtų daugiau suaugusiųjų;
- ✚ Pabrėžkite savo rūpestį vaikais, įtikinkite vaikus, kad juos gerbiate, jie jums rūpi, rūpi jų saugumas ir gera savijauta;
- ✚ Pabrėžkite skriaudikams, kad patyčios sukelia rimtas pasekmes;
- ✚ Užkirskite kelią agresyviai elgesiui nuosekliu ir neatidėliotinu būdu;
- ✚ Gerinkite mokinių, mokytojų ir tėvų bendravimą;
- ✚ Įrenkite mokyklos problemų dėžutę, kad bet kuris mokinys galėtų pranešti apie problemas, rūpesčius;
- ✚ Išmokykite vaikus bendradarbiauti (kartu mokytis);

- ✚ Mokykite skriaudikus kontroliuoti pyktį ir atjausti kitus;
- ✚ Skatinkite pozityvų vaikų bendravimą;
- ✚ Siūlykite įvairią užklausinę veiklą;
- ✚ Mokykite vaikus pačius apsiginti žodžiu ar veiksmais, jei būtina;
- ✚ Turėkite omenyje, kad patyčios kyla dėl daugelio veiksnių: medicininių, psichinių, psichologinių, vystymosi, šeimos problemų ir pan;
- ✚ Jei mokykloje problemos išspręsti nesiseka, kreipkitės į skriaudikų tėvus.

Parengė Jurbarko ŠC PPT socialinė pedagogė Inesa Bataitienė